

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЇ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

В даній статті розроблено алгоритм формування регіональних туристичних маршрутів. Наголошено на економічній та соціально-культурній ефективності від розвитку туризму в Карпатському регіоні. Виділені основні проблемні питання щодо розроблення туристичних маршрутів у регіоні.

Ключові слова: туризм, туристичні маршрути, Карпатський економічний регіон.

ВСТУП

Туристична сфера здійснює істотний вплив на соціальний та економічний стан держави та її регіонів. Вона позитивно впливає на розвиток більшості галузей господарювання, сприяючи їх розвитку та, як наслідок, додатковим надходженням в бюджет. Невід'ємною складовою успішного розвитку активного туризму в регіоні є розроблення туристичних маршрутів.

Питанням розвитку туризму в Україні присвячені наукові праці таких відомих вчених, як Агафонової О.Є., Киф'яка В.Ф., Кравціва В.С., Лук'янової Л.Г., Любіцевої О.О., Мазур Ф.Ф., Мацолі В.І., Стафійчука та ряду інших. Однак не багато вітчизняних вчених досліджують окремі елементи туризму, які здатні вплинути на його розвиток та активізувати туристичну діяльність в цілому.

Метою даної статті є розробити алгоритм туристичних маршрутів на прикладі Карпатського регіону.

Виходячи з мети статті, виділені наступні **завдання**: обґрунтувати доцільність детального розроблення туристичних маршрутів; виділити найбільш відомі і популярні турмаршрути Карпатського регіону; вказати на основні недоліки при організації турмаршрутів; розробити алгоритми формування туристичних маршрутів Карпатського регіону.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Карпатський економічний регіон розташований на заході України. До його складу входять: Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська та Чернівецька області. Площа регіону становить 56,6 тис. км² (9,4 % території країни), населення краю складає 6 185,73 тис осіб [1].

Карпатський економічний регіон має великі туристичні можливості в загальнонаціональному та європейському масштабах (18,8 % сумарного потенціалу країни). В той же час наявні природно-рекреаційні ресурси використовуються не раціонально та не повною мірою.

Основні недоліки в діяльності туристичної галузі пов'язані в основному з неналежною організацією туристичної діяльності в цілому.

Розвиток туризму крім економічної мети (отримання прибутку) сприяє збереженню та передачі етнокультурних знань, ціннісного відношення до надбання народної культури засобами туризму. Таким чином, у процесі розвитку туризму в Карпатському регіоні слід враховувати національну самобутність народу, що мешкає на цій території, а при проектуванні регіональних маршрутів необхідно спиратися на національні та етнографічні особливості регіону.

Для залучення туристів та забезпечення змістовного відпочинку розробляють маршрути подорожей, які можуть бути різними, в залежності від того, де хоче побувати і що хоче побачити турист. Маршрут можна визначити, як напрямок переміщення туриста.

В Карпатському регіоні, завдяки його унікальним природно-рекреаційним ресурсам, історико-архітектурній спадщині можна розробляти й пропонувати різноманітні тематичні подорожі.

Нині в Карпатському регіоні діють близько 600 туристичних маршрутів різної складності, які забезпечують розвиток внутрішнього туризму, а саме: пішохідні, автобусні, автобусно-залізничні, гірськолижні, дитячі екскурсійні.

Найбільш відомими туристичними маршрутами Закарпатської області є:

1. «Замки Закарпаття» (Ужгород – Невицьке; Ужгород – Середне – Мукачєво – Варієво – Квасово – Виноградово – Королево – Хуст – Вишково; Ужгород – Середне – Мукачєво – Чинадієво – Бронька);
2. «Палаці Закарпаття» (Ужгород – В. Лази – Мукачєво – Карпати – Довге; Ужгород – В. Лази – Мукачєво – Берегово – Виноградово);
3. «Гastronomічний туристичний шлях Закарпаття» (Берегівський та Ужгородський райони Закарпатської області);

4. «Мінеральні води Закарпаття» - бальнеологічний маршрут (Ужгородський, Свалявський, Міжгірський, Берегівський, Хустський райони Закарпатської області);
5. «Скелі Закарпаття» (Ужгородський, Перечинський та Іршавський р-ни);
6. «Лінія Арпада» - (урочище Остріки) військовий маршрут минулого. Угорці протягом 3 років (з 1940 по 1943 рр.) побудували тут досить потужні укріплення. Бункери (доти) простягаються через весь Карпатський хребет.

Готуються до просування на ринок нові туристичні маршрути: «Мінерали Закарпаття» (Ужгород-Ворочеве-Оленеве-Ізки; Берегово-Мужієво-Солотвино-Ділове), туристичний маршрут «Стежками євреїв Закарпаття» (Великобerezнянщина, Ужгород, Перечин-Мукачево-Берегово-Хуст-Рахів-Колочава), «Кавовий шлях» (кав'ярнями м. Ужгород), туристичний маршрут «Карпатська Україна» (Ужгород-Верецький перевал-Хуст-Красне поле-Великий Бичків-Рахів-Ясіня-Яблунецький перевал) дозволить краще пізнати історичні події, що відбулись у період 1939 року на території Закарпаття.

На думку авторів статті, доцільно було б розробити новий туристичний маршрут «Народне мистецтво Закарпаття», який би включав відвідування таких осередків: смт Воловець (картинна галерея закарпатських художників, розвивається різьбярство по дереву), м. Свалява (вироби з глини та дерева), смт Іршава (краєзнавчий музей, виробництво гончарних виробів), с.Іза, Хустський район (лозоплетіння, виготовлення з обгорток кукурудзяних качанів практичних речей, та речей, що прикрашають житло: різнокольорових кошиків, жіночих сумок, доріжок, іграшок та ін.), с. Біла Церква, Рахівський район (виготовлення вовняних килимів, ковдр, в'язання та вишивання, виготовлення національного весільного вбрання, розпису стін житлових будинків у національному стилі), м. Рахів (художні меблі, виготовлення виробів із шкіри, різьбярство по дереву), смт. Ясіня Рахівського р-ну (картинна галерея, килимарство, вишивка, різьбярство по дереву - все у стилі гуцульських народних традицій).

Львівська область також пропонує багато цікавих тематичних туристичних маршрутів. Найбільш популярні з них наступні:

1. Екскурсія «Львів Студентський» - розповідається про студентський світ давнього Львова, історію відомих ВНЗ, традиції та забави студентів, про знаменитих професорів, а також курйози, пов'язані з студентським життям;
2. Екскурсійні маршрути по Жовківщині – у Жовківському районі сконцентровано багато пам'яток історії, архітектури та культури. За кількістю пам'яток Жовківщина займає друге місце в області після Львова;
3. Зелене кільце Львова (парки Львова) - велосипедний тур;
4. По Сколівських бескидах – велосипедний тур. Родзинкою для мандрівників є бойківські села, багаті на матеріальну та духовну культуру (дерев'яні будівлі, каплички, цікавий побут);
5. Екскурсія для дітей «Зачаровані лицарі» - пішохідна екскурсія по старій частині міста Львова. На маршруті зустрічаються середньовічні герої, які задають дітям загадки та вручають сувеніри;
6. Одноденний маршрут вихідного дня визначними пам'ятками Львівської області – Ременів-Велике Колодно-Кам'янка-Бузька-Старий Милятин-Вижняни-Чемеринці-Дунаїв-Поморяни;
7. Маршрут «Фортця Чину – український Львів» - туристичний маршрут слідами Листопадових боїв 1918 року у Львові. Присвячено 90-й річниці проголошення ЗУНР;
8. Різдво у Львові – автобусно-пішохідний тур, включає екскурсії містом, відвідування сакральних місць;
9. Країна замків і фортець «Галичина - Поділля - Буковина» – автобусний тур.

Найбільш відвідуваними у м.Львів є наступні об'єкти: старе місто, Личаківський цвинтар, Оперний театр, Єврейська спадщина.

На території Львівської області розташовано 27 археологічних пам'яток, 49 пам'яток архітектури та 82 історичні пам'ятки [2; с. 211].

Туристичні маршрути Івано-Франківщини пов'язані, в основному, з відвідуванням високогірних місцевостей та ознайомлення з природним середовищем краю.

Туристичні маршрути Чернівецької області включають водні, гірські та пішохідні маршрути. Найпопулярнішими туристичними маршрутами Чернівецької області є наступні:

1. Буковинське кільце Буковини – розрахований на 2 дні, включає відвідування Кіцманського, Сторожинецького, Вижицького районів області та м. Чернівці. Передбачає ознайомлення з культурною спадщиною краю;
2. Екскурсійний маршрут «Стежками Івана Миколайчука» - відвідування об'єктів, які були тісно пов'язані з життям видатної особистості;
3. Екскурсійний маршрут «Монастирями Буковини» - автобусний маршрут по найбільш відомим монастирям Чернівецьчини.

Туристичних маршрутів Карпатським регіоном можна організувати безліч. Однак не менш важливе значення має належна організація проведення екскурсій туристичними маршрутами регіону. Туристи часто нарікають на недостатню організованість екскурсій, зокрема, найчастіше вказують на наступні недоліки: відсутність маркування на туристичних маршрутах, не маючи орієнтиру можна легко збитися з маршруту; пролягання маршрутів хашами, де нема навіть «витоптаних» стежок; часто стежок, позначених на картах,

насправді не існує; відсутність на маршрутах пунктів харчування та відпочинку; не завжди враховується фізична підготовка всіх учасників походу при виборі складності маршруту.

З метою уникнення подібних проблем та їх наслідків необхідно детально планувати організацію турмаршруту.

Алгоритм - це послідовність точно визначених дій, що однозначно призводять до вирішення поставленого завдання.

Алгоритм проектування регіональних туристичних маршрутів для Карпатського регіону наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Алгоритм проектування регіональних туристичних маршрутів

1. Обґрунтування та дослідження туристичних можливостей регіону:
<ul style="list-style-type: none">
- екскурс в історію регіону – аналіз архівних джерел (в т.ч. закордонних, в силу належності Карпатського регіону протягом історії до складу різних держав), спеціалізованих видань, туристичних каталогів тощо;
- дослідження природно-рекреаційних можливостей регіону – унікальність місць природного ареалу, заповідні фонди, унікальні флора і фауна, курортні території, бальнеологічні ресурси, бази відпочинку та оздоровлення;
- дослідження пам'яток культури (пам'ятники, архітектурні ансамблі, фортифікаційні споруди, музеї, руїни, визначні історичні місця);
- дослідження туристичних ресурсів по передбачуваній трасі маршруту. В залежності від того, що саме хоче побачити, відчути турист вибирається відповідна траса маршруту;
- визначення основних видів та напрямків розвитку спеціалізованого туризму в регіоні.
2. Дослідження інфраструктури регіону:
<ul style="list-style-type: none">
- збір даних про наявність та сучасний стан транспортної мережі в регіоні (залізниця, автовокзали, дороги, аеропорт), тобто транспортної доступності;
- дослідження пропозицій основних та додаткових послуг готельних підприємств, закладів харчування, оздоровчих комплексів, розважальних закладів;
- карти місцевості (в т.ч. топографічні), довідники закладів розміщення та громадського харчування, розклади рейсів руху транспорту, туристичні довідники та туристичні інформаційні центри;
- вибір пунктів маршруту. Критерієм відбору є прив'язка маршруту до пунктів життєзабезпечення (закладів розміщення, харчування, різноманітність програми перебування в даному населеному пункті), вибір початкового та кінцевого пунктів маршруту.
3. Дослідження існуючих на туристичному ринку пропозицій:
<ul style="list-style-type: none">
- дослідження туристичних пропозицій, цінової політики, рівня конкуренції на регіональному ринку туристичних послуг;
- туристичні каталоги, програми, буклети, прайс-листи, відеозаписи, та ін. інформаційно-роздаткова продукція;
4. Доцільність розробки нового туристичного маршруту:
<ul style="list-style-type: none">
- дослідження попиту на ринку тур продукту;
- маркетингові дослідження аналогічних продуктів;
- визначення цільової аудиторії для нового туристичного маршруту.
5. Проектування туристичного маршруту:
<ul style="list-style-type: none">
- визначення мети та змісту туристичного маршруту (визначення організаційних аспектів маршруту, розміру груп, тривалості, сезонності, місць ночівлі, погодних умов, сервісного обслуговування (наприклад, вело-, мототранспорту) та інфраструктурного забезпечення (наприклад, закладів харчування, відпочинку, додаткових послуг);
- детальна розробка траси маршруту та вибір найкращого варіанту його побудови;
- відбір цікавих об'єктів для включення у програму відвідування маршруту;
- складання календарного плану перебування (подорожі) та графіку руху;
- формування пакету пропозицій за обраним маршрутом.
6. Складання технологічної документації:
<ul style="list-style-type: none">
- складання повної програми перебування на маршруті, із чітко визначеним часом та можливими місцями зупинки на маршруті;
- побудова траси туру та розробка схеми маршруту, в т.ч. розробка схеми забезпечення безпеки туристів на маршруті;
- передбачити можливі небезпечні ділянки чи місця, де можуть виникнути певні труднощі;
- складання паспорту траси маршруту та іншої документації;
- маркування маршруту.
7. Формування ціни туристичного маршруту:
<ul style="list-style-type: none">
- калькуляція вартості туристичного маршруту;
- прайси, оферти.

8. Апробація маршруту із залученням можливих споживачів турпродукту:
- самостійний пробний похід по запланованому маршруту, при необхідності внесення змін у схему туру; - екскурсії новим туристичним маршрутом бажаючих, опитування (анкетування) тестувальників; - усунення виявлених недоліків; - кінцевий розгляд та затвердження маршруту.
9. Реклама нового турмаршруту:
- оформлення інформаційного листа маршруту з описом його свого роду «незвичайностей», - просування нового турмаршруту на ринку із залученням посередників (туроператорів, турагентів) та інтегрованих засобів комунікацій (ЗМІ, ТВ, Інтернет); - маркетинг та реклама даного турмаршруту.
10. Реалізація та контроль нової туристичної пропозиції:
- контроль за маркетинговими заходами з реалізації нового маршруту; - контроль за належним обслуговування туристів на маршруті; - систематичне вивчення думки туристів та удосконалення при необхідності маршруту.

Отже, виконання алгоритму дій у вказаній послідовності дозволить професійно підійти до процесу проектування регіональних туристичних маршрутів будь-якої складності.

Основними проблемними питаннями щодо забезпечення якості обслуговування турмаршрутів залишаються:

- відсутність підзаконних актів до Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» щодо порядку видання дозволів спортивним інструкторам та провідникам;
- відсутність на державному рівні механізму маркування маршрутів з активних видів відпочинку (пішохідний, лижний, вело-, кінний) та єдиної загальноукраїнської системи взірців знакування маршрутів.

ВИСНОВКИ

Враховуючи економіко-географічне розташування Карпатського регіону, його межування з країнами-членами ЄС, доцільно поглибити досвід розвитку туристичних маршрутів, які б пролягали не тільки областями Західного регіону України, а й включали відвідування природних та культурних об'єктів закордонних країн.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головне управління статистики в Закарпатській області // Режим доступу: www.stat.uz.ua.
2. Свіда І.В. Інфраструктурне забезпечення розвитку туризму (на матеріалах Закарпатської області). – Монографія / Свіда І.В. – Ужгород, «Карпати», 2012. – 333 с.

Одержано 21.02.2013р.

© Свіда Іванна Василівна, к.е.н., доцент кафедри маркетингу Мукачівського державного університету
Микита Марія-Ніка Мирославівна, студентка спеціальності «Готельно-ресторанна справа» факультету туризму та готельно-ресторанного бізнесу Мукачівського державного університету